

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 3Obdo/89/2019
Identifikačné číslo spisu: 7112206420
Dátum vydania rozhodnutia: 27.05.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Jana Veselá Zemaníková
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:7112206420.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu: Bazcom, a.s., so sídlom Opletalova 1015/55, Praha 1 - Nové Město, Česká republika, IČO: 273 97 050, zastúpeného BBH advokátska kancelária, s.r.o., so sídlom Suché Mýto 1, Bratislava, IČO: 36 713 066, proti žalovanému: L. B., nar. XX. W. XXXX, bytom Z., zastúpenému advokátskou kanceláriou GOREJ Legal, s.r.o., so sídlom Krmanova 14, Košice, IČO: 47 231 939, o námietkach proti zmenkovému platobnému rozkazu, vedenom na Okresnom súde Košice I pod sp. zn. 31CbZm/1/2013, o dovolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 30. mája 2019, č. k. 2CoZm/1/2019-1344, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 30. mája 2019, č. k. 2CoZm/1/2019-1344 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“ alebo „krajský súd“) rozsudkom z 30. mája 2019, č. k. 2CoZm/1/2019-1344 potvrdil rozsudok Okresného súdu Košice I (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) zo dňa 4. júna 2018, č. k. 31CbZm/1/2013-1209, ktorým ponechal v platnosti zmenkový platobný rozkaz okresného súdu z 15. mája 2012, č. k. 27Zm/5/2012-19 s tým, že o náhrade trov námietkového konania rozhodne samostatným uznesením. Žalobcovi priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

1.1. V odôvodnení rozsudku uviedol, že odvolateľ - hoci bol zastúpený advokátom - nespísal odvolanie spôsobom predpokladaným jednotlivými ustanoveniami Civilného sporového poriadku (ďalej aj „C. s. p.“), ale odvolával sa na jednotlivé ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku. Napriek tomu podľa krajského súdu súd prvej inštancie svoj rozsudok náležitým spôsobom odôvodnil a zároveň dospel k správne záveru, že žalobcom predložená zmenka je platná, ktorej neplatnosť videl žalovaný v uvedení doložiek „recta doložka“ a „len a len pre žalobcu“ v texte zmenky. Neplatnosť zmenky podľa odvolacieho súdu nespôsobilu ani žalovaným tvrdené vyplnenie zmenky v rozpore s dohodou o vyplnení blankozmenky. Okresný súd taktiež nepochybil, ak nevykonal niektoré navrhnuté dôkazy, keďže o tom, ktoré z navrhnutých dôkazov budú v konaní vykonané, rozhoduje súd.

1.2. Ako nedôvodnú vyhodnotil krajský súd aj námietku žalovaného týkajúcu sa neexistujúcej zákonom dovolenej kauzy. Poukázal na to, že dôkazné bremeno na preukázanie kauzálnych námietok zaťažuje

žalovaného a nie žalobcu s tým, že pokiaľ toto dôkazné bremeno neunesie, bude povinný zo zmenky plniť. V tejto súvislosti krajský súd zvýraznil, že pokiaľ existenciu kauzálneho vzťahu tvrdil žalovaný, je logické, že on musí mať vedomosť, ako jeho existenciu preukázať. Taktiež sa odvolací súd nestotožnil s tvrdením žalovaného, že zmenkovú sumu zaplatil.

2. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal žalovaný dňa 24. júla 2019 dovolanie, ktorým sa domáhal, aby dovolací súd napadnutý rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Prípustnosť dovolania vyvodzoval z ustanovenia § 420 písm. f/ C. s. p. a zároveň aj z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ C. s. p.

3. Namietanú vadu zmätočnosti podľa § 420 písm. f/ C. s. p. videl dovolateľ v tom, že odvolací súd ním uvedené odvolacie dôvody neprihliadal, keď dospel k záveru, že na odvolacie konanie sa nevzťahuje prechodné ustanovenie § 471 ods. 2 C. s. p. V tejto súvislosti uviedol, že ním uplatnené odvolacie dôvody nemal odvolací súd posudzovať podľa ich zákonného označenia, ale podľa slovného pomenovania a samotného vymedzenia, keďže právny obsah jednotlivých odvolacích dôvodov podľa Civilného sporového poriadku je identický s odvolacími dôvodmi podľa Občianskeho súdneho poriadku.

3.1. Predmetná vada zmätočnosti mala byť podľa žalovaného naplnená aj nedostatočným odôvodnením rozhodnutia, keď nie je zrejmé, z akých dôvodov a úvah konajúce súdy pri svojom rozhodovaní vychádzali. Poukázal pritom na obsah jeho námietok proti zmenkovému platobnému rozkazu, a osobitne ku kauzálnym námietkam uviedol, že obidve strany určitým spôsobom vymedzili kauzu zmenky. Konajúce súdy sa podľa dovolateľa nezaoberali žalobcovými tvrdeniami týkajúcimi sa ním označenými kauzami zmenky, ktoré počas konania menil.

3.2. Dovolateľ zároveň namietal, že odvolací súd postupoval v rozpore s ustanoveniami § 383 a § 384 C. s. p., keď dospel k odlišnému skutkovému záveru než okresný súd, a to konkrétne v závere o absencii rekta doložky na zmenke, keď v odôvodnení svojho rozsudku skonštatoval, že v texte zmenky nie je uvedená doložka „nie na rad“.

4. Nesprávne právne posúdenie namietal žalovaný v posúdení otázky, ktorá zo strán je povinná preukazovať existenciu kauzálneho vzťahu, pričom odvolací súd sa pri vyriešení tejto otázky mal odkloniť od záverov vyslovených v rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ v príslušnom gramatickom tvare) z 27. novembra 2008, sp. zn. 1MOBdoV/9/2007. Dovolateľ poukázal na to, že od začiatku sporu tvrdil, že zmenka nemá platnú kauzu, pričom naopak žalobca tvrdil, že zmenka má kauzu, ktorú viackrát počas sporu vymedzil, nie však totožne. Preto dôkazné bremeno o tvrdenej kauze zmenky zaťažovalo žalobcu. Ak žalobca tvrdil existenciu platného kauzálneho vzťahu a túto kauzu vymedzil, zaťažovalo ho dôkazné bremeno vo vzťahu k jeho vlastným skutkovým zisteniam, ktoré mu boli v konaní na prospech. Ak v konaní nebola preukázaná kauza, neunesenie dôkazného bremena žalobcom o ním tvrdenej kauze nemožno pripísať na ťarchu žalovanému.

5. Žalobca vo vyjadrení z 20. augusta 2019 navrhol dovolanie ako neprípustné odmietnuť. Vo svojom vyjadrení uviedol, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu nie je nepreskúmateľný. Rovnako tak za nedôvodnú považuje argumentáciu žalovaného týkajúcu sa neplatnosti zmenky z dôvodu jej údajného vystavenia „na rad“ a aj „nie na rad“. V predmetnej veci žalovaný ako vystaviteľ zmenky pojal do jej textu rekta doložku a zároveň doložku „len a len pre“. Vylúčil tak, aby zmenka bola zmenkou „na rad“, v dôsledku čoho nebolo možné previesť ju indosamentom, ale len vo forme a s účinkami obyčajného postúpenia. Nakoľko zmenka obsahuje rekta doložku a iný s touto doložkou kolidujúci text sa na zmenkovej listine nenachádza, ide o platnú doložku a platnú zmenku. Neplatnosť zmenky nespôsobuje, že sú na nej dvakrát uvedené totožné identifikačné údaje zmenkového veriteľa. Pokiaľ ide o kauzálne námietky, žalobca má za to, že splnil všetky zákonné podmienky na to, aby preukázal svoj nárok z predmetnej zmenky. Práve žalovaný v námietkach proti zmenkovému platobnému rozkazu vzniesol kauzálne námietky, a preto ho zaťažovalo dôkazné bremeno na ich preukázanie, ktoré však pred súdmi nižšej inštancie neunesol.

6. Najvyšší súd ako súd dovolací (podľa § 35 C. s. p.), po zistení, že dovolanie podal včas žalovaný zastúpený advokátom (§ 429 ods. 1 C. s. p.) dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

7. Dovolací súd uvádza, že za čiastočne dôvodnú vyhodnotil už námietku týkajúcu sa postupu odvolacieho súdu v rozpore s ustanoveniami § 383 a § 384 C. s. p., v dôsledku čoho je konanie pred krajským súdom poznačené vadou znátočnosti podľa § 420 písm. f/ C. s. p. Vo vzťahu k predmetnej dovolacej námietke poukazuje dovolací súd na relevantnú právnu úpravu, v zmysle ktorej platí, že:

I. Odvolací súd je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil súd prvej inštancie okrem prípadov, ak dokazovanie zopakuje alebo doplní (§ 383 C. s. p.),

II. Ak má odvolací súd za to, že súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, dokazovanie v potrebnom rozsahu zopakuje sám (§ 384 ods. 1 C. s. p.),

III. Na prejednanie odvolania nariadi odvolací súd pojednávanie vždy, ak je potrebné zopakovať alebo doplniť dokazovanie alebo to vyžaduje dôležitý verejný záujem (§ 385 ods. 1 C. s. p.).

7.1. Z judikatúry k viazanosti odvolacieho súdu skutkovým stavom zisteným súdom prvej inštancie vyplýva, že:

I. Predpokladom toho, aby odvolací súd mohol zmeniť napadnuté rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak má za to, že súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, je zopakovanie dokazovania v potrebnom rozsahu odvolacím súdom (viď napr. 5Cdo/131/2009),

II. Odvolací súd musí zopakovať dôkazy vykonané súdom prvej inštancie, ak vykonané dôkazy mali byť podľa názoru druhoinštančného súdu hodnotené odlišne, ako sa stalo v konaní pred súdom prvej inštancie (viď napr. II. ÚS 506/2013),

III. Odvolací súd nemôže prehodnotením dokazovania, ktoré vykonal súd prvej inštancie, odlišne posúdiť skutkový stav prejednávanej veci. Táto zásada vyplýva z princípu neúplnej apelácie. Výnimku z tejto zásady predstavuje prípad, v ktorom odvolací súd dokazovanie v potrebnom rozsahu zopakuje. Urobí tak v prípade, ak má odvolací súd za to, že súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam. Ak sa má vykonať pred odvolacím súdom dokazovanie, je potrebné nariadiť pojednávanie. Touto úpravou sa sleduje dôsledné rešpektovanie procesných práv strán sporu. Z hľadiska skutkového stavu možno uviesť, že pokiaľ odvolací súd vychádza z iných skutkových záverov ako súd prvej inštancie, musí jeho rozhodnutiu predchádzať pojednávanie, na ktorom sa zopakujú dôkazy alebo sa dokazovanie doplní vykonaním ďalších dôkazov (viď najmä 2Obdo/33/2017),

IV. Ak odvolací súd procesným postupom odporujúcim zákonnej úprave (§ 383 C. s. p.) bez toho, aby za účelom zopakovania alebo doplnenia dokazovania (§ 384 ods. 1 C. s. p.) nariadil odvolacie pojednávanie (§ 385 ods. 1 C. s. p.), prehodnocoval dôkazy vykonané súdom prvej inštancie a v otázke rozhodujúcej pre rozhodnutie vo veci prijal odlišný skutkový záver než súd prvej inštancie, týmto nesprávnym procesným postupom - okrem iného odporujúcim zásade priamosti a ústnosti súdneho konania - znemožnil strane realizáciu jej patriacich procesných práv, pričom miera tohto zásahu do procesných práv mala za následok porušenie práva na spravodlivý proces (k tomu viď aj 3Obdo/34/2018).

8. Súd prvej inštancie vo svojom rozsudku dospel k skutkovému záveru, že žalobcom predložená zmenka obsahuje „rekta doložku“ (bod 21. odôvodnenia rozsudku okresného súdu) a následne skonštatoval, že zmenka je zákonným cenným papierom vystaveným na rad, pokiaľ nie je opatrená rekta doložkou (bod 52. odôvodnenia rozsudku okresného súdu).

8.1. Naproti tomu odvolací súd uviedol, že v texte zmenky nie je uvedená doložka „nie na rad“ (bod 68. rozsudku krajského súdu) a následne doplnil, že ak by zmenka obsahovala doložku „nie na rad“, nazvanú aj „ordre doložka“, jednalo by sa o zmenku, ktorú nie je možné previesť rubopisom (bod 69. odôvodnenia rozsudku krajského súdu).

8.2. Pri formulovaní (síce totožného) právneho záveru, či je žalobcom predložená zmenka platná (alebo neplatná), vychádzali konajúce súdy z odlišných skutočností, keď okresný súd mal zmenku za zmenku, ktorá bola vystavená nie na rad, a naopak krajský súd považoval zmenku za zmenku vystavenú na rad. K tomuto odlišnému záveru však odvolací súd v rozpore s jeho zákonnou povinnosťou vyplývajúcou mu z ustanovení § 383 a § 384 C. s. p. dospel bez toho, aby v potrebnom rozsahu v odvolacom konaní zopakoval dokazovanie. Uvedená skutočnosť zakladá znátočnosť konania odvolacieho súdu, ktorého jediným následkom je zrušenie napadnutého rozhodnutia a vrátenie veci krajskému súdu na ďalšie

konanie a nové rozhodnutie.

9. Pre zvýraznenie zmätočnosti konania odvolacieho súdu dovolací súd poukazuje na závery vyplývajúce z odbornej literatúry, v zmysle ktorých platí, že:

„Každá zmenka je ex lege cenný papier na rad (ordrepapier). Zmenka na rad sa prevádza prostredníctvom indosamentu (rubopisu). To znamená, že bez ohľadu na to, či je na zmenke výslovne uvedená možnosť prevodu zmenky indosamentom, majiteľ zmenky má právo previesť zmenku na tretiu osobu indosamentom.

Na zmluvu o kúpe cenných papierov (zmenka na rad) sa primerane použijú ustanovenia Obchodného zákonníka o kúpnej zmluve, t. j. § 409 a nasl. Ak ide o zmenku na rad (ordrezmenku), zmluva o kúpe cenných papierov nevyžaduje písomnú formu, t. j. ide o neformálny kontrakt. Z hľadiska formy je možné uzavrieť zmluvu o kúpe cenného papiera písomne, ústne alebo konkludentne. Na zmluvu o darovaní cenných papierov (zmenka na rad) sa primerane použijú ustanovenia Občianskeho zákonníka o darovacej zmluve. Na rozdiel od zmluvy o kúpe cenných papierov zmluva o darovaní cenných papierov musí mať vždy písomnú formu.

Na zmluvný prevod rektazmenky sa primerane použijú ustanovenia Občianskeho zákonníka (§ 524 a nasl.). Je to preto, že odkazujúca norma čl. I § 11 ods. 2 ZZŠ špeciálne odkazuje pri prevode rektazmenky na formu cesie, pričom cesia je jedinečne upravená v § 524 a nasl. Občianskeho zákonníka (postúpenie pohľadávky). Zmluva o postúpení pohľadávky uzavretá v zmysle § 524 Občianskeho zákonníka vyžaduje písomnú formu, t. j. ide o formálny kontrakt. Opomenutie písomnej formy má za následok absolútnu neplatnosť právneho úkonu. Právne účinky postúpenia pohľadávky nastávajú priamo uzavretím zmluvy o postúpení pohľadávky, ak sa zmluvné strany nedohodnú inak, t. j. najmä ak neodložia účinky zmluvy.

Výstavitel' je oprávnený vystaviť zmenku vo forme rektapapiera, t. j. cenného papiera na meno. Je to v situácii, ak na zmenku uvedie rektadoložku. Význam rektadoložky spočíva v tom, že vystavitel' zakazuje previesť zmenku na rad, t. j. prostredníctvom indosamentu. V tomto prípade ide o cenný papier na meno (tzv. rektazmenku). Rektadoložka zakazuje len prevod zmenky indosamentom (t. j. prevod na základe cesie nie je vylúčený). Rektazmenku je však možné prevádzať len prostredníctvom všeobecnej formy prevodu pohľadávok na základe zmluvy o postúpení pohľadávky (cesie) podľa § 524 a nasl. Občianskeho zákonníka a s účinkami, ktoré sú spojené s cesiou. Zákon uvádza demonštratívne možnú formuláciu rektadoložky ako slovné spojenie "nie na rad". Je možné pripustiť aj iné doložky rovnakého významu, napr. "Zmenku nie je možné indosovať." alebo "Zaplatím len Martinovi Kovaľovi a nikomu inému". Výlučne vystavitel' môže uviesť na zmenke doložku "nie na rad" (k tomu viď aj Jablonka, B., Zákon zmenkový a šekový. Komentár. Wolters Kluwer, Bratislava, 2017, s. 73 - 75).

9.1. Z uvedeného je tak zrejmé, že odvolací súd si pri svojom zamenil jednotlivé pojmy, keď za zmenku na rad nesprávne považoval tzv. „rekta-zmenku“ a za zmenku nie na rad označil „ordrezmenku“ resp. zmenku s „ordre“ doložkou. Je pritom zrejmé, že je to presne opačne, a že zmenka na rad sa označuje pojmom „ordrezmenka“ a naopak zmenka nie na rad sa označuje pojmom „rektazmenka“ (t. j. zmenka, na ktorej je vyznačená „rekta“ doložka).

9.2. Predmetná skutočnosť tak podľa názoru dovolacieho súdu spôsobuje nepreskúmateľnosť napadnutého rozsudku, nakoľko z neho nie je zrejmé, o čom vlastne krajský súd rozhodoval.

10. Napriek potrebe zrušiť napadnutý rozsudok krajského súdu pre existenciu namietanej vady zmätočnosti podľa § 420 písm. f/ C. s. p. dovolací súd - hoci s jednotlivými námietkami žalovaného sa bude musieť odvolací súd opätovne vysporiadať v novom konaní - v stručnosti považuje za potrebné poukázať na to, že v dovolateľom označenom rozsudku z 27. novembra 2008, sp. zn. 1MOBdoV/9/2007 išlo o situáciu, kedy žalobca tvrdil, že v konaní predložená zmenka zabezpečuje ním označený kauzálny vzťah. V uvedenom rozhodnutí najvyšší súd skonštatoval, že preto žalobcu zaťažovalo dôkazné bremeno na preukázanie kauzálneho vzťahu, keďže ak by v uvedenom smere dôkazné bremeno malo byť na žalovanom, ktorý tvrdí, že v súvislosti so spornou zmenkou kauzálneho vzťahu niet, potom by išlo o to, že žalovaný by mal preukázať skutočnosť, o ktorej prípadne ani nemá vedomosť.

10.1. Naproti tomu, ak existenciu kauzálneho vzťahu tvrdil v spore ako prvý žalovaný, vyplýva z ustálenej judikatúry opak, a to, že:

- pokiaľ ide o kauzálne námietky, dôkazné bremeno nesie dlžník. Majiteľ zmenky nemusí pri jej

predložení k plateniu ani pri prípadnom vymáhaní plnenia z nej okrem skutočnosti, že je majiteľom platnej zmenky, nič preukazovať (k tomu vid' nález ústavného súdu z 27. marca 2018, sp. zn. III. ÚS 603/2017);

- z povahy zmenky ako abstraktného a nesporného záväzku vyplýva, že majiteľ zmenky nemusí pri jej predložení k zaplateniu, prípadne vymáhaniu preukazovať, že mu žalovaný (povinný) zmenkovú sumu aj skutočne dlhuje. Z ustanovenia čl. I § 17 zmenkového zákona síce vyplýva, že kto je žalovaný (povinný) zo zmenky, môže vznášať (robiť) proti zmenkovému nároku určité námietky, je však na ňom, aby oprávnenosť týchto námietok preukázal. Dôkazné bremeno teda spočíva na žalovanom (povinnom) a nie na žalobcovi (oprávnenom). Pokiaľ povinný dôkazné bremeno neunesie, bude nútený podľa zmenky plniť (vid' rozsudok najvyššieho súdu z 22. októbra 2008, sp. zn. 5Obo/3/2008).

10.2. Dovolací súd poukazuje na to, že kauzálne námietky vzniesol žalovaný vo včas podaných námietkach proti zmenkovému platobnému rozkazu, keď jednak tvrdil, že zmenkovú sumu žalobcovi uhradil (z čoho vyplývala povinnosť žalovaného túto skutočnosť preukázať) a zároveň, že zmenka zabezpečovala kauzálny záväzok, ktorý však považoval za neplatný (z čoho vyplývala povinnosť žalovaného túto skutočnosť preukázať). Nie je možné prisvedčiť tomu, že ak má byť žalovaným tvrdený kauzálny záväzok neplatný, a teda, že kauza neexistuje, má dôkaz opaku zaťažovať žalobcu. Takýto záver by nemohol obstať pre jeho arbitrárnosť (k tomu v podrobnostiach vid' nález ústavného súdu z 27. marca 2018, sp. zn. III. ÚS 603/2017).

11. Nakoľko konanie pred odvolacím súdom bolo poznačené namietanou vadou zmätočnosti uvedenou v ustanovení § 420 písm. f/ C. s. p. (vid' body 8. a 9. vyššie) najvyšší súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil (§ 449 ods. 1 C. s. p.) a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie (§ 450 C. s. p.).

12. V ďalšom konaní je odvolací súd viazaný právnym názorom dovolacieho súdu vysloveným v tomto uznesení (§ 455 C. s. p.), pričom jeho povinnosťou bude posúdiť všetky odvolacie námietky žalovaného podľa ich obsahu (t. j. či zodpovedajú úprave odvolacích dôvodov podľa § 365 ods. 1 C. s. p.).

12.1. V novom rozhodnutí rozhodne odvolací súd znova o trovách pôvodného konania a aj o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 C. s. p.).

13. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.